

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кафедра методики викладання англійської мови**

Дипломна робота

**Розвиток країнознавчих знань старшокласників
при роботі з автентичними англомовними
текстовими матеріалами для читання**

Освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст»

Виконала:

студентка V курсу, 53 групи
напряму підготовки
«7.02030302 Філологія*
Українська мова та література»
Лошенкова Юлія Вікторівна

Керівник:

доктор педагогічних наук,
професор **О. Є. Мисечко**

Житомир – 2015

ЗМІСТ

Вступ	3-5
<u>РОЗДІЛ I Теоретичні аспекти процесу формування соціокультурної компетентності учнів старшого етапу</u>	
1.1 Визначення поняття соціокультурної компетентності	6-17
<u>1.2 Соціокультурні компетенції у змісті вивчення ІМ у загальноосвітній школі</u>	<u>18-26</u>
<u>1.3 Врахування вікових психолого-педагогічних особливостей учнів старших класів в процесі формування соціокультурної компетентності</u>	<u>27-35</u>
<u>РОЗДІЛ II Методика формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи на основі автентичних матеріалів для читання</u>	
<u>2.1 Обґрунтування використання автентичних матеріалів для читання в процесі формування соціокультурної компетентності старшокласників</u>	<u>36-45</u>
<u>2.2 Комплекс завдань для розвитку країнознавчих знань старшокласників при роботі з автентичними англомовними текстовими матеріалами для читання</u>	<u>46-59</u>
<u>2.3 Аналіз результатів використання матеріалів для читання при формуванні соціокультурної компетентності учнів</u>	<u>60-69</u>
Висновки	70-72
Список використаної літератури	73-76

Вступ

Розвиток політичної, культурної та економічної сфер людського життя впливає на вимоги, які ставить перед людьми суспільство, а отже, спричинює зміни в системі освіти та науки. Міжкультурний та освітній обмін, а також підписання міжнародних угод і міжкультурне спілкування загалом, були б неможливими без знання іноземних мов. Згідно з чинною програмою з іноземної мови для загальноосвітніх шкіл, основною ціллю шкільної іншомовної освіти в Україні є формування в учнів комунікативної компетентності. Одним із елементів цієї комунікативної компетенції є соціокультурна компетентність. Вона включає в себе знання з країнознавства, культурології, фонові знання, тощо, а також уміння використовувати ці знання у процесі спілкування з представниками інших культур.

Основними складовими частинами соціокультурної компетентності є культурознавча та лінгвокультурознавча, соціальна, соціо-лінгвістична та країнознавча компетенції. Якщо перераховані складові сформовані на належному рівні, то це дає змогу людині легко орієнтуватися в іншомовному середовищі, швидко адаптуватися до нього та конструктивно вирішувати перешкоди, які виникатимуть у процесі міжкультурної комунікації.

Процес навчання іноземних мов слід спрямовувати на ознайомлення учнів із новим способом спілкування – міжкультурним спілкуванням, а також із культурою та звичаями народу, мова якого вивчається. В процесі формування соціокультурної компетентності учнів вони дізнаються про іншу культуру, вивчають її історію, знайомляться з різноманітними сферами сучасного життя представників іншої культури та моделями поведінки носіїв мови, що вивчається. Це виводить процес вивчення іноземних мов на якісно новий, продуктивний рівень і дозволяє сформувати в процесі навчання різносторонньо розвинуту й багатогранну особистість, в майбутньому –

гнучкого спеціаліста, здатного адаптуватися до умов нового середовища, та до вимог суспільства, що постійно змінюються. В процесі вивчення іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування учень пізнає іншу культуру, вивчає інші зразки соціальної поведінки і має можливість порівняти їх зі знаннями, набутими у рідній для нього культурі, і таким чином вчиться розуміти представників інших культур. Формування в учнів соціокультурної компетентності покликане залучити їх до фонових знань, що стосуються іншомовних культур. Відбір цих фонових знань здійснюється на основі дитячої, підліткової й юнацької літератури, мистецтва країни, мова якої вивчається та досвіду спілкування представників іншої культури з навколишнім світом.

У зв'язку з введенням соціокультурного компоненту у вивчення іноземних мов гостро постає проблема автентичності мовного середовища. Остання досягається за допомогою застосування автентичних текстів як одиниці спілкування. Знайомлячись із інформацією країнознавчого та культурологічного характеру, учні засвоюють особливості іншої культури й, аналізуючи їх, вчать краще розуміти власну культуру.

Таким чином, **актуальність теми** даної роботи обумовлена необхідністю формування соціокультурної компетентності учнів за допомогою англійськомовних автентичних текстів для читання.

Предметом дослідження є культурний та соціально-культурний потенціал автентичних текстів, які використовуються для навчання читання іноземною мовою.

Об'єктом дослідження є методика формування в учнів старшої школи соціально-культурних знань і вмінь в ході читання автентичних текстів.

Мета роботи полягає у вивченні можливості крос-культурного розвитку учнів старшої школи при навчанні читання в англійському класі і розробці комплексу відповідних завдань і вправ.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання:

- проаналізувати склад соціально-культурної компетентності у змісті навчання іноземної мови в старшій школі;

- проаналізувати психологічні та вікові особливості старшокласників, які мотивують їх до знайомства з іншою культурою;

- вивчити можливість використання автентичних матеріалів для читання в процесі формування соціокультурної компетентності учнів старшої школи;

- розробити комплекс завдань і вправ для формування соціально-культурної компетенції старшокласників при читанні автентичних англомовних текстів;

- експериментально перевірити запропонований комплекс завдань.

Для вирішення вищезгаданих завдань залучалися наступні методи дослідження:

1. вивчення і аналіз вітчизняних та зарубіжних психолого-педагогічних, філологічних, методичних, дидактичних матеріалів;
2. аналіз вимог шкільної програми з іноземної мови;
3. методичний експеримент;
4. статистичний аналіз результатів, досягнутих за допомогою експерименту.

Наукова новизна роботи полягає у вивченні особливостей використання автентичних матеріалів для читання як джерела соціокультурної інформації.

Практична цінність дипломної роботи полягає у розробці комплексу завдань і вправ, які можуть бути використані для формування соціально-культурної компетентності при роботі з автентичними англомовними текстовими матеріалами.

21 травня відбулася апробація результатів дослідження на всеукраїнській студентській науковій заочній інтернет-конференції. Стаття надрукована у збірнику тез доповідей “Науковий пошук: актуальні питання філології та журналістики”.

Висновки

Розглядаючи формування соціокультурної компетенції старшокласників при роботі з автентичними англомовними текстовими матеріалами для читання, нами була поставлена мета – розробити комплекс завдань і вправ для використання автентичних англомовних текстів на занятті з іноземної мови з метою формування соціокультурної компетенції і навичок читання. Для вирішення цієї проблеми ми, з одного боку, визначили шляхи формування соціокультурної компетенції, а з іншого – враховували психологічні й вікові особливості учнів молодшого юнацького віку.

1. Говорячи про шляхи формування соціокультурної компетенції, варто зазначити, що він відбувається не тільки шляхом вивчення суто країнознавчих матеріалів (з географії, історії, економіки, політики тощо), але й традицій, звичаїв, моральних пріоритетів, стилю життя представників країни, мова якої вивчається. Ми підкреслюємо важливість вироблення в учнів та студентів уміння самостійно долати ситуації непорозуміння, грамотно коригувати чи виправляти помилки в процесі міжкультурного діалогу. Тому метою соціокультурної освіти є формування та динамічний розвиток соціокультурної компетентності, яка допомагає вільно орієнтуватися у різних типах культур та співвідносних з ними нормах комунікативного спілкування, адекватно інтерпретувати явища та артефакти, вибрати стратегії взаємодії для вирішення особистих питань у різних типах сучасного міжкультурного діалогу.

2. Юнацький вік це насамперед стадія духовного розвитку, хоча і тісно пов'язана з комплексом психофізіологічних процесів. Цей період характеризується появою почуття своєї неповторності, індивідуальності, несхожості з іншими. На почуття та настрій завжди впливає властива в цьому віці підвищена емоційність. Одна з головних тенденцій – переорієнтація у спілкуванні на однолітків. В цей період самовизначення нерозривно пов'язане з формуванням світогляду. Юність – це вирішальний етап становлення світогляду. Саме це дає підґрунтя для ефективного формування

соціокультурної компетенції при роботі з автентичними англомовними текстовими матеріалами для читання.

3. Уміння ефективно користуватися у спілкуванні соціокультурними мовними знаннями, означає, що той, хто говорить іноземною мовою, володіє соціокультурними компетентностями. Саме соціокультурна компетентність в більшості випадків визначає успіх спілкування.

4. Згідно сучасних методичних поглядів, читання автентичних англомовних текстових матеріалів на заняттях з іноземної мови, націлене на формування соціокультурних компетентностей, є доцільним, так як представляють собою фрагмент національної культури. Отже, чим більше учні будуть читати автентичні англомовні текстові матеріали на заняттях з іноземної мови, тим більше буде їх розуміння соціокультурного значення.

5. У нашому дослідженні ми розглядали методичні особливості формування соціокультурних компетентностей при роботі з автентичними англомовними текстовими матеріалами.

у нашому дослідженні ми дотримувалися сучасних вимог до завдань і вправ і критеріїв їх класифікації, а саме:

- відповідність принципу комунікативності;
- вмотивованість висловлювання;
- новизна отриманої і виданої інформації;
- культурологічна спрямованість;
- урахування вікових особливостей та інтересів учнів;
- наявність / відсутність опор;
- використання різноманітних форм роботи.

Згідно даних критеріїв було розроблено комплекс завдань і вправ на формування соціокультурної компетентності на основі автентичних англомовних текстових матеріалів для читання.

Отже, щоб перевірити ефективність запропонованого комплексу завдань і вправ було проведено методичний експеримент. Даний експеримент підтвердив ефективність використання даного комплексу з

метою формування соціокультурної компетентності на основі автентичного англомовного матеріалу для читання.

Виходячи з вищесказаного, ми вважаємо за доцільне розвивати в учнів вміння антиципації, диференціація, ідентифікація, впізнання, прогнозування лексичного наповнення тексту за предметом повідомлення, знаходження соціокультурної інформації, семантизація незнайомих слів з метою ефективного формування соціокультурної компетенції.

Список використаної літератури

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Словарь методических терминов. – СПб. : Златоуст, 1999. – 472 с
2. Бачинська Н. Я. Лінгвістичні основи формування соціокультурної компетенції студентів мовних спеціальностей засобами англійського фольклору.
<http://enpuir.npu.edu.ua>
3. Білоцерківська Н.Г. Формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.
www.irbis-nbuv.gov.ua
4. Болтівець С. Іван Огієнко: мова як вираження національної психіки, душі і совісті народу // Дивослово. – 1994. – № 7. – С.23-27.
5. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – М. : Рус. яз., 1990. – 246 с.
6. Виготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах. Т.3. Проблемы развития психики/ Ред. А.М. Матюшкина. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
7. Вєтохов О. М. Врахування вікових психологічних особливостей учнів під час навчання іноземної мови / О. М. Вєтохов // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 1. – С. 136–144
8. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта). V-IX класи (проект, 2-га редакція) / Під кер. С.Ю. Ніколаєвої: – К.: Ленвіт, 1998. – 32 с.
9. Євдокімова-Лисогор Л.А. Психологічна підготовка студентів до процесу міжкультурної комунікації.
<http://www.rusnauka.com/>
10. Забродський М. М. Вікова психологія: [навч.посібник / М. М. Забродський. – К. : МАУП, 1998. – 92 с

11. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / Науковий редактор укр. Видання С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273с.
12. Калінін В.О. Teaching Language and Culture. – Х.: Видав.гр. «Основа», 2004. – 2004. – 96 с.
- Калініна Л.В. Навчання мови та культури у соціокультурному аспекті.//Іноземні мови. – 2008. - №2. – 48с.
13. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів // Відкритий урок. – 2002. - № 5-6. – С.7-10.
14. Легун О. М. Роль цінностей і ціннісних орієнтацій у розвитку особистості. – К. : НАПНУ, 2010. Т. XII, част. 4. – С. 241–247
15. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Под редакцией Роговой Г.В., Рабинович Ф.М., Сахаровой Т.Е. – М.: Просвещение, 1991 – 362 с.
16. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С. 328 – 350.
17. Мисечко О.Є. Методика навчання англійської мови у середній школі. Ж.: Полісся, 2002. – 254 с.
18. Неділько А. Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземних мов // Іноземні мови. - 1998.-№4.- с. 11-12
19. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентності підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 1 – с. 10–17.
20. Онищенко К. Методика навчання іноземних мов в середніх навчальних закладах. – К., 1999. – 294 с.
21. Павлюк Роман Олександрович Формування соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов засобами лінгвокраїнознавчого матеріалу.

<http://elibrary.kubg.edu.ua/>

22. Пассов Е.И., Царькова В.Б., Кузовлева В.П. Учитель иностранного языка. Мастерство и личность. – М.: Просвещение, 1993. – 159 с.
23. Пассов Е.И. Культуросообразная модель профессиональной підготовки учителя: философия, содержание, реализация. – 2002. -№4. – с.3-18.
24. Пассов Е.И. Коммуникативній метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 223с.
25. Першукова О. О. З історії розвитку соціокультурних аспектів вивчення іноземних мов у Європі / О. О. Першукова // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 16–19
26. Першукова О. О. На шляху до міжкультурної свідомості. – Іноземні мови. – 2006. - №5. – 60 с.
27. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова 2-12 класи. – К.: Шкільний світ, 2001. – 44 с.
28. Програми для загальноосвітніх навчальних закладі та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови. 2-12 класи .- Київ: Перун, 2005.
29. Рудакова Я.П. Методичний апарат для засвоєння соціокультурної інформації у процесі читання художньої літератури у мовному вузі // Іноземні мови. – 1997. - №3. – С 39-41.
30. Саланович М. А. Лингвистический подход как средство повышения мотивации при обучении иностранным языкам в старших классах средней школы: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 06.00.01. - М., 1995. - 18 с.
31. Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В.В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 3. – С. 17-24.
32. Сафонова В. В. Проблемы социокультурного образования в языковой педагогике / В. В. Сафонова // Культуроведческие аспекты языкового образования : сб. науч. тр. / под ред. В. В. Сафоновой. – М. : Еврошкола, 1998. – С. 27-35.

33. Стратегия модернизации содержания общего образования: Материалы для разработки документов по обновлению общего образования. – М.: 2001.
34. Склярєнко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь.// Іноземні мови. – 1999. - №3. – с.54.
35. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс / Е. Н. Соловова – М.: АСТ – Астрель, 2010 – с. 3–21.
36. Томахин Г. Д. Реалии в языке и культуре // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 3. – С. 13-16.
37. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Федоренко Юлія Петрівна. – Луцьк, 2005. – С.200 – 250 .
38. Breen M.P. Authenticity in the Language Classroom// Applied Linguistics. - 1985. 6/1. P. 60-70.
39. Common European Framework of Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment / Ed. Milanovic, M] – Cambridge: Cambridge University Press, 2001 – 276 p.
40. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. - London, 1991.
41. Mitchel R. Foreign Language Education in an age of global English[Електронний ресурс]Rosamond Mitchell – Brussels: University of Southampton, 2002
<http://www.soton.ac.uk/~rfim3/inaugural.Htm>
42. Scarcella R.C., Oxford R.L. The Tapestry of Language Learning. The Individual in the Communicative Classroom. - Boston, 1992.
43. Stempleski Susan, Tomalin Barry. Video in action. Recipes for using video in language teaching University Press. - Cambridge, 1993.